

SMÅ SPRÅK- ARNA

PÅ SPRÅKSLOTTET

220901

Föreläsning 10.00 - 10.45

Efter föreläsningen har ni ökat er kunskap om...

- Varför Småspråkarna finns
- Hur små barns språkutveckling går till
- Vad vuxna kan göra för att boosta språket i tillsammans läsning

- Tidiga insatsers betydelse
- Innehåll till både barn och vuxen
- Grundad i beprövad erfarenhet och evidens

Lärarhandledning

<https://www.bonnierforlagen.se/lararrummet/artikel/smasprakarna-lararhandledning/>

INTRODUKTION

Välkommen till pedagoghandledning med Småspråkarna!
Här finns idéer kopplade till boken Småspråkarna - språkutvecklande lekar och läsning för barn 0-3 år. Nedan finner du dels inspiration till hur ni i era dagliga aktiviteter på förskolan kan tänka "språkligt stödjande", men också konkreta språkutvecklande stunder som bygger på innehållet i vår bok. Du, som förskollärare, barnskötare eller erfaren vårdare för små barn har en mycket viktig roll i språkutvecklingen. Därför vill vi här ge dig extra språkleksaker att variera och utöka innehållet i boken med!

Koppling till Förskolans läroplan, Lpfö 18:

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla...

- **färmåga att använda och förstå begrepp, se samband och upptäcka nya sätt att förstå sin omvärld,**
- **intresse för berättelser, bilder och texter i olika medier, såväl digitala som andra, samt sin förmåga att använda sig av, tolka, ifrågasätta och samtala om dessa,**
- **ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften,**
- **förståelse för symboler och hur de används för att förmedla budskap,**
- **både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska,**
- **utmanas och stimuleras i sin utveckling av språk och kommunikation**

I förskolans övriga mål där barnet utvecklar andra kompetenser än de språkliga, behövs ändå en grundläggande språklig förmåga till att både förstå och uttrycka språk tillsammans med både vuxen och jämnåriga.

Haja, Hoa och Mim

Jag heter Hoa! Jag tycker om att göra ljud. Jag pratar, sjunger, skriker, hoar och tjoar! Ho ho!

Jag heter Mim. Med mina händer kan jag peka, visa och berätta! Mitt ansikte och mina miner kan också visa hur jag känner. Tänk vad jag kan säga med min kropp!

Olika figurer - olika förmågor!

Jag heter Haja. Jag tycker att det är spännande att leta efter och sortera olika ljud. Jag lyssnar och vill förstå. Hajar du?

Vokaljoller

Stavelsejoller

Reduplikationer

Proto-ord

Ikoniska ord

Ljudeffekter

Riktiga ord

Berättande

Meningar

Först...sen!

Hur meningar byggs

Statistik!

Hur orden böjs

Språkljud

Pratet
runtomkring

Jag heter Haja. Jag tycker att det är spännande att leta efter och sortera olika ljud. Jag lyssnar och vill förstå. Hajar du?

Ljuden omkring oss - tolka världen

Berättande

Miner

Dra i handen

Ordlösa ljud

Gester

Jag heter Mim. Med mina händer kan jag peka, visa och berätta! Mitt ansikte och mina miner kan också visa hur jag känner. Tänk vad jag kan säga med min kropp!

Pekande

Beteende

Tecken

Kroppsspråk

Ansiktsuttryck

K + a + tt = KATT

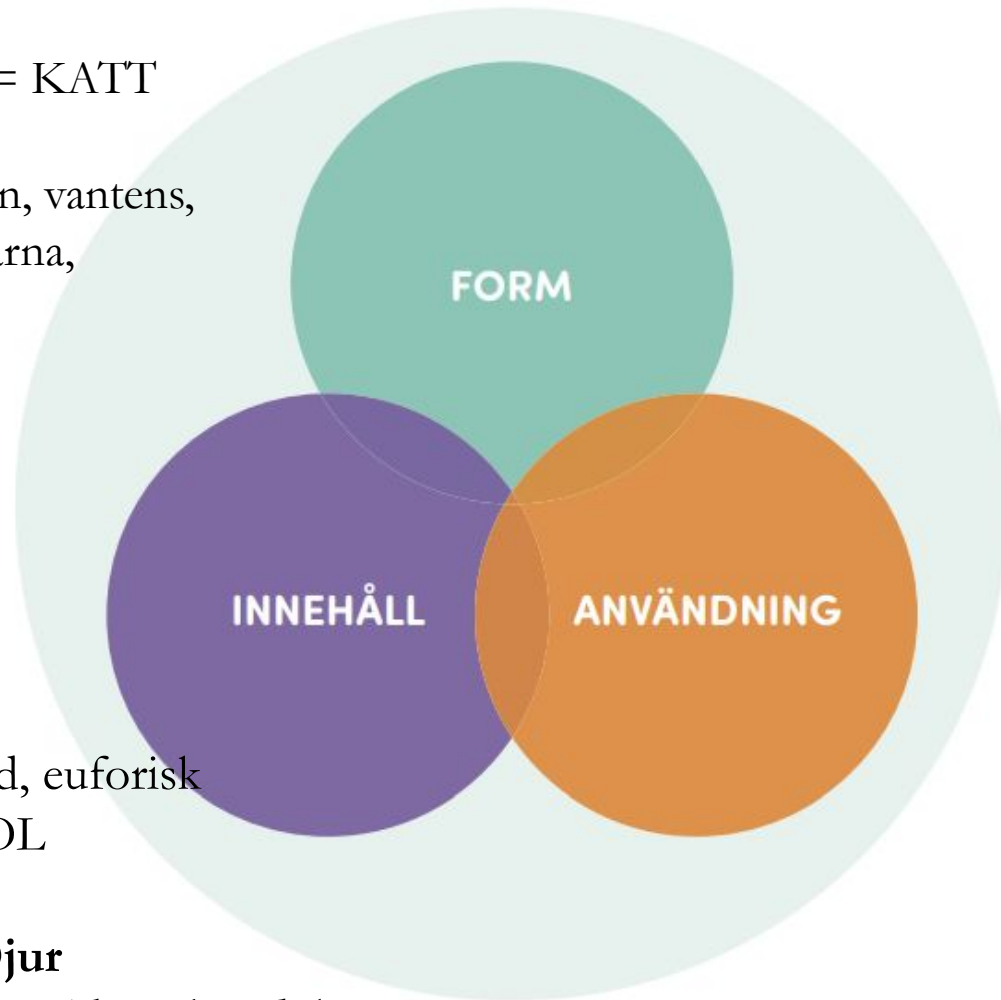
Vante, vanten, vantens,
vantar, vantarna,
vantarnas

Jag äter
Jag åt

Glad, lycklig, förnöjd, euforisk
Sol+stol = SOLSTOL

Djur

2 ben: struts, kyckling 4 ben: hund, katt

Röd tråd
Anpassa efter
lyssnaren
Turtagning
Det regnar
småspik?

Häng med oss på “språkresa”!

Med språkarglasögonen på kan man se att så mycket händer före första ordet!

Varje barns språkresa är unik

Kom ihåg att förstå och att uttrycka är olika förmågor.

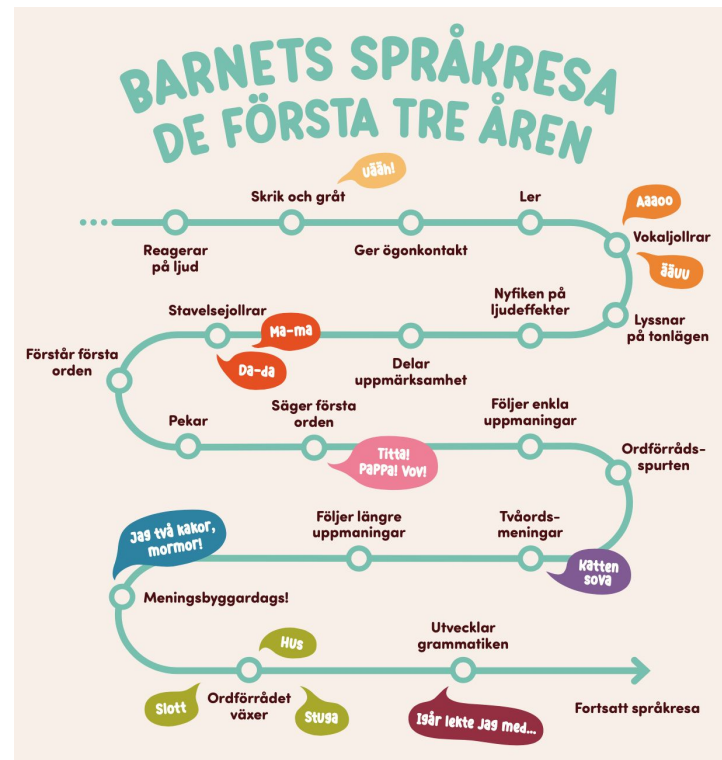
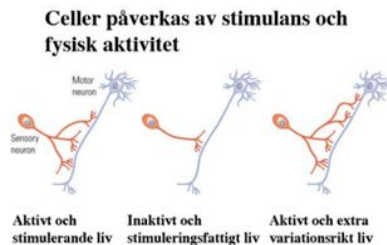

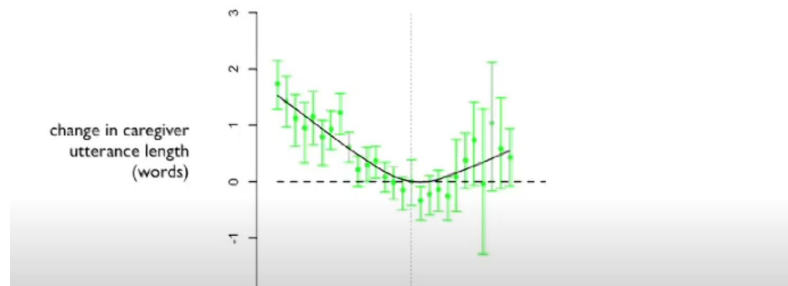
Illustration: Skapad av Hanna Säll-Everö

Vad vet vi om hur barn lär sig språk?

- Delvis medfött (se t.ex. Chomsky).
- “Grunden till själva lärandet”, en “semiotisk” process = vi ska inte isolera inläringen av språk från andra aspekter av inläring (Halliday, 1993) .
- Utvecklingen sker i ett ständigt samspel med omgivningen = språkstimulans viktigt!
- Kulturellt betingat.
- Inre och yttre språk utvecklas i olika takt.

Evidence for Finely Tuned Child-Caregiver Feedback Loops

Två viktiga basfärdigheter

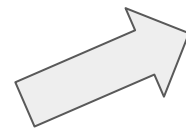
Joint engagement
– att delta i
gemensam aktivitet

Joint attention
– gemensam
uppmärksamhet

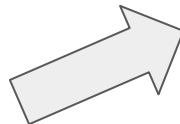
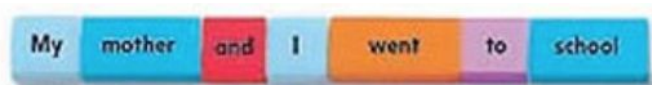

Uttrycksförmåga på 180 sekunder

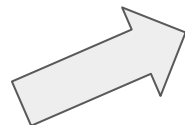
Berättande

Meningsbyggnad

Ordförråd (bredd och djup!)

Joller

Så när ska man
börja läsa?

Babytecken - Ett komplement till det talade språket!

Stora kroppsdelar redo tidigare: Pekar, viftar i barnsånger, klappar, stampar

FÖRSTÅ bättre tack vare förstärkning

FÖRMEDLA sig bättre tack vare det medium barnet motoriskt lättare behärskar

Ger barnen förutsättningar att göra sin röst hörd och få respons på sin kommunikation tidigare!

Sneak
peak!

Samspel - grunden till fortsatt språkande

Samspel är budskap skickade till varandra. Olika beroende på ålder:

Blickar

Leenden

Närvaro här och nu mellan parterna

Ljudutbyten; mer eller mindre förståeliga!

Den vuxnes roll i bokläsning (& språkande!)

Språkduscha (Mjau! Där är katten!)

Anpassa ditt språkande efter barnet (Kärnfullt - maxa förståelse)

Vänta, förvänta, ge respons (En katt & en..."off". Ja en hund!)

Rigga kommunikativa situationer (Pettsson & F...?, I sin stuga bodde...?)

Spegla + bygg ut (Vov! -> Ja titta, en hund)!

Hur läser man för de allra minsta?

Kommunikationstriangel

Är hen en bläddris? Pekprata!

Upptäck böcker med alla sinnen

Betoningar, inlevelse!

Komplettera med TAKK

GÖR vad ni läser - lek en saga

Bilder från region Uppsala

Varför högläsning?

Ordförrädsboost - mer variation än vardagspratet

Naturliga pauser

Långsammare tempo

Bildstöd per automatik

Mer “styrt” språk som redan är planerat - serveras korrekt varje gång

Utvecklar förmågan att tänka abstrakt

Lyckohormoner vid närhet - positiva erfarenheter av läsning ger ringar på vattnet

Fun fact: ATT FÄDER
LÄSER ÄR VIKTIGT!

Dialogläsning

Ökad medverkan = ökat aktivt språkande = lärande.

Mer eller mindre stöd ges beroende på ålder och utvecklingsnivå

Dialogic Reading 2-3 år:

- Vad-frågor (Vad är det för djur?)
- Uppföljande frågor (Och var brukar ugglan bo?)
- Upprepa barnets svar/utveckla det, passiv korrigering (Trädet. Ja, ugglan bor högt uppe i trädet)
- Ställ öppna frågor (Vad ska han göra nu, tror du?)
- Hjälp barnet vid behov, anpassa stödet.
- Följ barnets intresse

Dialogic Reading 4-5 år:

- Avsluta din ofärdiga mening (Blomman är på...),
- Ställ flera V-frågor (vem, varför, vilken...),
- Distansera svaret (Ja en hund! Kommer du ihåg i somras vad som hände med farmors hund?)
- Minnas tillbaka i läsningen (Tant Berg, ja det var ju Lottas granne. Hon som bodde i huset bredvid.)
- Ge barnet tid att svara. Vänta in!
- OBS! Barn i den här åldern kan ha svårare att stanna upp i läsningen, eftersom de söker flödet i sagan med början, mitten, slutet.
Anpassa efter barnets intresse!

Hur kan vi stötta föräldrar?

- 1) Medvetandegöra egna läserfarenheter. “Vad bär du med dig?”

Har man själv blivit läst för, högläsningstunden i skolan, läs- och skrivsvårigheter, analfabet?

- 2) Medvetandegöra: vilket barn har du?

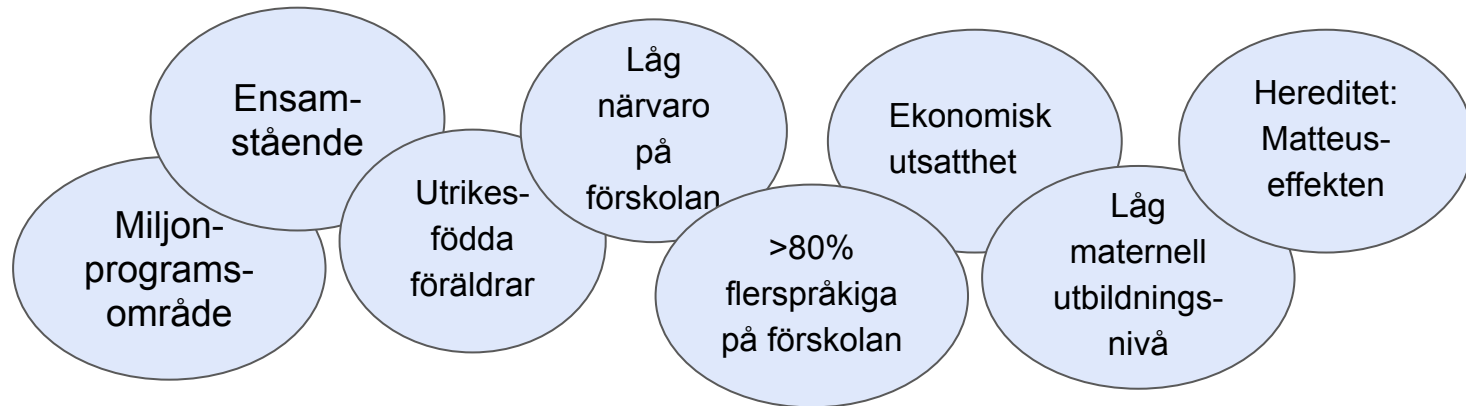
Ett rörligt barn? Ett tyst barn? Ett barn som kan sitta still? Ett barn som älskar fordon?

- 3) Guida i hur tillsammansläsningen kan gå till just för dem:

Fånga barnet i stunden? När är barnet som mest motiverat? Detaljrika bilder? Böcker om barnets specialintresse? Böcker som upprepar sig ofta?

Komplexa språkliga miljöer

Definition: Inte tillräckligt god miljö för språk i tillräcklig mängd

Somliga riskfaktorer som också är vanliga hos barn med språkstörning -> ökad risk för språkstörning i komplexa språkliga miljöer (L. Nayeb, 2019)

Vad göra? Universella insatser MEN som proportionerligt ges MER till de som behöver. Detta kräver resurser!

Bokstart = en del av det kompensatoriska uppdraget!

Om man inte kan eller har svårt för att läsa då?

Det finns många sätt att "läsa":

Läs böcker ur samma serie så snubblar man inte över återkommande ord/namn (mucklor...)

Läs om igen - barn älskar upprepning och igenkänning, avlastar för en svag läsare

Avkoda bilder istället för ord; berätta sig fram i sagan genom bilderna

Spela in när någon annan läser/"läs" som ljudbok först, tills du är mer bekväm att ta över

Ta bilder och återberätta sådant ni gjort

Lyssna på ljudböcker (med bilder) tillsammans, ge utrymme för att få till dialogisk läsning.

Tradition av muntligt berättande - köp in böcker med kända fabler!

En tredjedel av alla barn i Sverige växer upp med minst en förälder med annat modersmål än svenska = skulle kunna bli flerspråkiga

MYT mot FAKTA

Flerspråkig språkutveckling

MYT

FAKTA

Referenser

1. Bird, E. K. R., Cleave, P., Trudeau, N., Thordardottir, E., Sutton, A., & Thorpe, A. (2005). The language abilities of bilingual children with Down syndrome. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 14(3), 187-199.
2. Celis, C., & Seltzer, K. (2011). *Translanguaging: A CUNY-NYSIEB guide for educators*. New York, NY: The Graduate Center.
3. Ellis, R. (1994). *The study of second language acquisition*. Oxford University.
4. Roseberry-McKibbin, C. (2014). *Multicultural students with special language needs: Practical strategies for assessment and intervention* (4th ed.). Oceanside, CA: Academic Communication Associates.

Skapad av Kelly Ibanez, leg. logoped. www.TheHOLAblog.com
Översatt till svenska av Simon Ottosson, leg. logoped

MYT

FAKTA

Att tala två eller fler språk med ett barn kan "förvirra" dem, så det är bättre att bara tala ett språk.

Det är bättre för familjer att bara tala språket som lärs ut i skolan till deras barn, även om de inte kan tala språket bra.

Små flerspråkiga barn har senare språkutveckling jämfört med jämnåriga som bara talar ett språk.

Flerspråkiga barn bör inte blanda delar av språken som de talar.

Barn blir flerspråkiga genom att bara lyssna på människor runt dem som talar andra språk.

Alla barn kan lära sig flera språk, inklusive barn med utvecklingsförseningar och inlärningssvårigheter.

Familjer bör tala det språk som de är mest bekväma med att tala, så att barnen ges goda språkmodeller och kan interagera med andra som talar samma språk.

Flerspråkighet orsakar INTE en senare språkutveckling, utan har visats förbättra barns möjligheter att lära sig nya ord, identifiera ljud och att problemlösa.

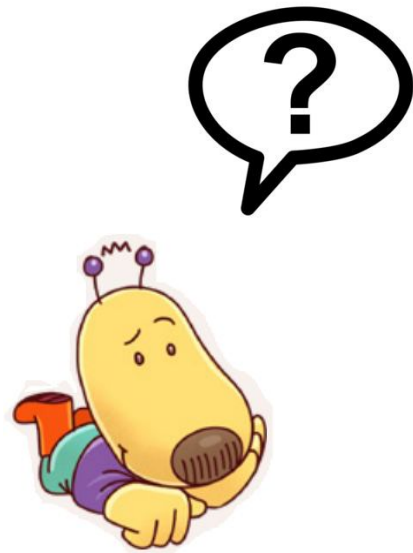
"Språkblandning" händer när någon blandar grammatiska drag i språken de talar. Det skapar kulturell och metalingvistisk medvetenhet.

Att lära sig språk är en aktiv process som kräver många möjligheter för barnen att träna på kommunikation tillsammans med andra. Att lyssna och att svara är båda nödvändiga för att utveckla språkkunskap.

Ritadetecken från SPSM

Frågor?

Illustrationer:

ur boken “Småspråkarna”, skapade av Oskar Jonsson

Fria licenser

Region Uppsala

Läs mer om små barns språkutveckling hos:

[Socialstyrelsen](#)

[Västragötalandsregionen](#)

[Om barns språk](#) hos Bokstart

[Språktåget](#)

[Sprakenshus.se](#) (flerspråkighet)